

Slavka Butala

Kljub vsemu

Skozi vojne
in povojne viharje

DRUŽINA
Ljubljana 2011

SPREJEMNI IZPIT

V šoli so se zbirali otroci iz cele fare. Prihajali so iz oddaljenih vasi, raztresenih po rahlo valovitem pobočju pod Gorjanci, prihajali so iz bližnjih vasi, ki so bile le kak kilometer oddaljene od šole, in prihajali so najbližji, katerih domovi so mejili na samo šolo. Pisana družina je bila. Kmečki otroci so se mešali z otroki iz obrtniških družin, revni so drgnili iste šolske klopi kot bogatejši. Nekateri so bili dobri učenci, pridni in marljivi, drugim so bile šolske obveznosti breme, ki so se ga skušali čim prej otresti. Nekateri so sprejemali knjigo kot svojo prijateljico. Iz nje so črpali modrosti sveta in oblikovali svojo mlado dušo. Druge so vabili širni travniki, gozdovi in polja, da so sprejemali učenost kot nepotrebno breme in so z vso dušo prisegali na zakonitosti narave in življenje po nenapisanih pravilih kmečkih prednikov. V vsakem letnem času so imeli svoje igre, ki so jih spretno vključevali v redno delo. Kot pastirji so stikali za gnezdi, jeseni so pobirali sadeže in kurili ognje, da so spekli krompir in koruzo. Z domačo živino so se pogovarjali in pes jim je dostikrat nadomeščal človeškega prijatelja.

Vendar so otroci kljub različnim zanimanjem živeli v prijateljski šolski skupnosti. Kar je manjkalo prvim, so imeli drugi, vsi pa so bili otroško nepokvarjeni, čeprav včasih razposajeni in nagajivi. Razred je bil celota, v ka-

POČITNIŠKA SREČANJA

*Vojna ima lepe cvetove
na ostudne plodove.*

danski pregovor

Življenje v naselju je teklo po ustaljenih navadah, vendar je bilo le nekoliko drugačno kot prejšnja leta. Bila je vojna. Bojišče je bilo res odmaknjeno tisoče kilometrov daleč in niso slišali rafalov brzostrelk in eksplozij granat. Pokrajine niso preletavala sovražna letala, ni bilo lakote, čeprav je bila prodaja nekaterih živil omejena, z nakaznicami, vendar je v ljudeh vladal tihi nemir. Bili so zaskrbljeni. Kmetje so se počasi seznanjali s politiko. Vsakodnevno delo jih je priklepalo na zemljo. Utrujenost jim je branila, da bi razmišljali o velikih dogodkih in o tem, kako jim oblast kroji usodo. Sami niso imeli nobenega vpliva na državo, od njih pa je bilo odvisno, ali bodo pridelali dovolj hrane za svojo družino, sena za živino in še kaj za prodajo, zato so hiteli z delom na polju. Čas jih je preganjal.

Dogodki, ki so se obregnili ob njih, pa so jih prisilili, da so bolj ali manj sodelovali pri dejanjih, ki so jim bila tuja. Morali so razmišljati o problemih, za katere so včasih komaj vedeli, da obstajajo.

Bližnje mesto je bilo obdano z bodečo žico. V njem so vladali tuji vojaki in civilna oblast, ki je imela le izvr-

»Hudi časi so. Vojna je vojna,« so tarnale in kupovale le najnujnejše za gospodinjstvo.

Ivica pa ni razumela tarnanja. Zanj je še vedno sijalo sonce in ničesar ji ni manjkalo. – Tudi njen brat je bil v taborišču v Italiji, pa ni vedela, kaj to pomeni. Njen dom je bil tak kot vedno, odkar je pomnila.

***

»Zvečer bom deklamirala,« se je pred Ivico pohvalila Mira.

»Kje pa? Saj ni nobenega praznika,« se je čudila Ivica.

»Na mitingu.«

»Na mitingu? Kaj je to?«

Prijateljica ji je razložila, da bo zvečer v sosednji vasi partizansko zborovanje. Najprej bo govoril komisar, potem pa bodo nastopili pevci in godci. Tam bo tudi ona deklamirala. Po sporedu bo zabava za odrasle. Prireditelj bo strogo zaupna in se ne sme o njej govoriti, da ne bi kdo povedal sovražniku. Prijateljica je povedala, s katero pesmijo bo nastopila. Bili so borbeni verzi, prepleteni s krvjo in maščevanjem. Ivici niso bili všeč. Preveč kruti so se ji zdeli. To je prijateljici tudi povedala.

»Sovražnik mora umreti. Brez krvi ne gre,« je rekla Mira.

»Sovražnika res ni škoda, toda o krvi težko poslušam,« ji je odvrnila Ivica. »Še takrat ne gledam, ko mama kolje kuro.«

DRUGI VOJNI BOŽIČ – 1942

*Kako lahka je vojna za tiste, ki jo gledajo,
in težka za one, ki jo okušajo.*

Lokomotiva je puhala gost oblak dima in paro, ko je vlak ropotal čez zasnežena polja. Z ostrim piskom je opozarjala na svoj prihod in se kot glava črne, sopiha-joče kače prebijala po ozkih tirnicah, za seboj pa vlekla dolg, ropotajoč rep vagonov. Vlak je puhal v zasneženo pokrajino in se ni zmenil ne za mraz ne za puščobo dneva. Svoj vozni red je izpolnjeval, se ustavljal na postajah, pa spet odhajal naprej z novimi potniki v svojem osrčju.

V kotu ob oknu je med možmi in ženami sedela tudi drobne deklica. Na sebi je imela temno modro krilo, z globoko položenimi gubami in svetlo plav pulover z belim norveškim vzorcem. Lepa obleka ji je dajala gospodski videz. Rdeč plašč, ki ga je obesila na obešalnik ob oknu, pa je bil tudi iz dobrega volnenega blaga in ga je krojila dobra šivilja. Roke je stiskala v muf iz vidrine kože in s čevlji pozvanjala ob cev gretja. Gledala je skozi okno in opazovala, kako sajasti drobci iz lokomotive letajo po zraku in se mešajo med bele zvezdice ter skupaj z njimi padajo ob progi. Za seboj so puščali temne lise, očrneli sneg in kvarili zimsko idilo.

Ivica je postajala vedno bolj neučakana. Že na pred-

IN LINA JE PRIPOVEDOVALA ...

*Česar v vojni ne odnese sovražnik,
odnese prijatelj.*

češki pregovor

Ko se je mama vrnila iz mesta, se je s podvojeno vne-
mo vrgla na delo. Za vse je morala skrbeti sama. Najela
je dninarje, da so na polju pospravili pridelek. Vinograd
je dobro obrodil. Hlapec je pripravil kadi in sode, pri tr-
gatvi pa je sodelovala vsa družina. Celo Tinka, najmlaj-
ša hči, ki ji je bilo šele osem let, je vzela pipec in odšla v
trgatev. Rejenka, dve leti starejša deklica, ki je že nekaj
let živela pri hiši, ji je pomagala, da sta skupno obirali
sočne sadeže. Kot dve sestrici sta hodili od trte do trte.
Najprej sta poskusili, če so jagode sladke, nato pa sta
trto obrali in grozdje zmetali v škof. Otroško veselje je
bilo večje kot učinek dela. Mama ju je zvečer s smehom
poslušala, ko sta pripovedovali.

»Veliko smo natrgali. Dobro je obrodilo.«

»Brez naju sploh ne bi končali. Veliko sva pomagali.«
Imeli sta napete trebuščke in bili sladki še po ličkih.

Sadja je bilo v izobilju. Mama je organizirala odkup od
kmetov. Hruške in slive je natovarjala na vlak in pridelek
pošiljala v Ljubljano. Več vagonov sadja je odšlo v me-
stno žganjarno in ves prevzem je morala opraviti sama.

Kljub vsemu

II. DEL

Kazalo

KLJUB VSEMU I. DEL

Sprejemni izpit.....	7
Počitniška srečanja	48
Drugi vojni božič – 1942	82
In Lina je pripovedovala	98
Novo življenje v stari obleki	135
Druge počitnice daleč od doma	199

KLJUB VSEMU II. DEL

Beg v Ljubljano	221
Vojna je končana	243
Vrnitev	265
Vnovič v svet	294

Zbirka ČAS IN LJUDJE

1. Jožko Kragelj: MOJE CELICE
2. Maksimilijan Ocepek: »DNI PREMIŠLJA, KI SO BILI ...«
3. Karel Wolbang – Jožef Kočar: REKVIEM ZA ORGANISTA
4. Alojz Žagar: V KOVAČNICI ŽIVLJENJA
5. Zdravko Bahor: LETA PREIZKUŠENJ
6. Franček Smole: ZAUSTAVLJENI DAVID
- 6a. Melhior Golob: ZDRAVA PAMET, MOČNA VERA
7. Bogdan Kolar: V GOSPODA ZAUPAM
8. Marko Kremžar: MED SMRTJO IN ŽIVLJENJEM
9. Zdenko Lovše: NE JAZ, AMPAK BOG
10. Anton Strle – Tine Pleško: OSMOŠOLEC IZ VODAL
11. Ivan Lavrih: V PRIMEŽU REVOLUCIJE
12. Pierre Blet, D. J.: PIJ XII. IN DRUGA SVETOVNA VOJNA
13. Ivan Merlak: ZA CERKEV IN NAROD
14. Marko Kremžar: LETO BREZ SONCA
15. Stanko Kapš: V IMENU LJUDSTVA
16. Franc Hrastelj: NJEGOVA POT
17. Janez Zdešar: SPOMINI NA TEŽKE DNI
18. Franc Cerar: OD PARTIZANA DO ZLATOMAŠNIKA
19. Lojze Kozar ml.: MUČENEC OB MURI
20. Vinko Šega: DANO TISTO URO
21. Marko Kremžar: ČASI TESNOBE IN UPANJA
22. Jelka Dolinar: BRAZDE MOJEGA ŽIVLJENJA
23. Ivan Korošec: MOJA DOLINA
24. Janko Maček: KAKO SE JE ZAČELO
25. Različni avtorji: VETRINJ
26. Slavka Butala: KLJUB VSEMU